

SUPEER HÆFTESAMLING
OM BEGREBER OG METODER

HÆFTE 2 af 4

UNG-TIL-UNG-LÆRING I UNGDOMSARBEJDE OG INTEGRATION

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**SUPEER HÆFTESAMLING
OM BEGREBER OG METODER
HÆFTE 2 af 4**

EMPOWERMENT I UNG-TIL-UNG-LÆRING OG INTEGRATION

**Nana Holst Møller
Margit Helle Thomsen
Jinan Rashid Muhsen
August 2019**

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

FORORD

SUPEER – bæredygtig integration gennem ung-til-ung-support – er et europæisk projekt, der støttes af EU-Kommissionen inden for programmet Erasmus+ for strategiske partnerskaber. Partnerorganisationer fra 6 europæiske lande samarbejder i SUPEER-projektet ud fra det fælles mål at støtte opbygningen af samfund, Empowerment, social kapital og aktivt medborgerskab blandt unge fra både mindretals- og majoritetsmiljøer. Et andet mål er at bane vejen for en bæredygtig integrationsproces blandt unge flygtninge og nytilkomne gennem et innovativt og ung-til-ung-baseret koncept, hvor unge med forskellige baggrunde etablerer ligesindede, anerkendende og stabile forbindelser gennem et fælles lærings- og netværksprogram.

Ung-til-ung-læring er således omdrejningspunktet for den pædagogiske og metodologiske tilgang i SUPEER-projektet. Ung-til-ung-læringsprogrammet er imidlertid nært knyttet til **3 GRUNDBEGREBER**, som hver især udgør det teoretiske og begrebsmæssige grundlag for projektets mål, mål og aktiviteter:

- **EMPOWERMENT**
- **SOCIAL KAPITAL**
- **STATSBORGERSKAB**

Disse begreber beskrives og anvendes særskilt på grund af deres forankring i forskellige teoretiske og begrebsmæssige traditioner. Til forskel fra andre traditioner er unges trivsel, deltagelse, samarbejde og gensidige læring i centrum i SUPEER-projektet – de 3 koncepter udgør en samlet, sammenhængende og holistisk konceptuel ramme for planlægning og gennemførelse af alle læringsaktiviteter. Denne fremgangsmåde er baseret på følgende idéer:

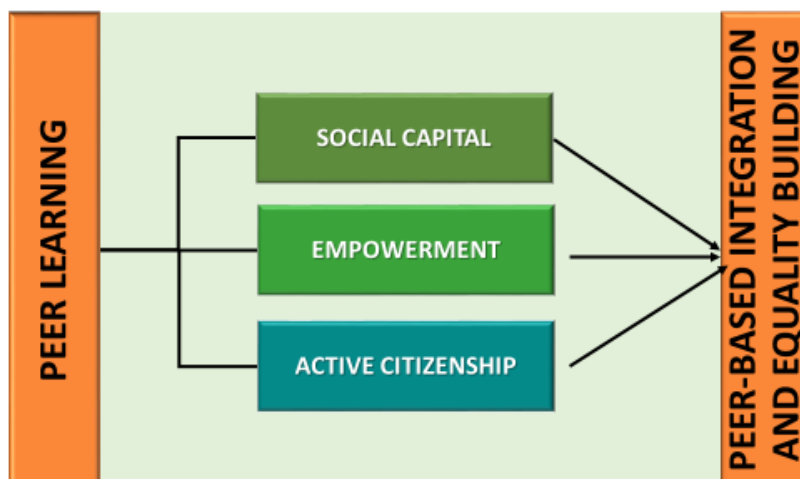
- Ved at bygge bro mellem de adskilte koncepter kan vi i praksis vise, hvordan Empowerment, social kapital og aktivt medborgerskab gensidigt støtter hinanden som grundlæggende elementer i unges sociale, kulturelle, relationelle og personlige vækst samt deres trivsel og erfaring med et positivt tilhørsforhold til det omgivende samfund. Dette gælder for unge, der er født og opvokset i dette samfund, samt for unge nyankomne.
- Ved at bruge den holistiske konceptuelle ramme kan vi definere praksis såsom

“Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger.”

integration, inklusion og tilhørsforhold fra et positivt og opfindsomt perspektiv, hvor det interkulturelle møde mellem unge med forskellige baggrunde og erfaringer lærer fra hinanden gennem et samarbejde, hvor alle respekteres for deres særlige bidrag.

- Når unge mennesker er styrket gennem en fælles læringsproces og fælles aktiviteter, styrker de deres sociale og kulturelle kapital, hvilket generelt vil styrke deres motivation for et aktivt og deltagelsesbaseret medborgerskab.

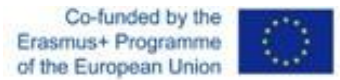
Derfor bliver ung-til-ung-læring omdrejningspunktet, hvor de konceptuelle holisme omsættes til en ligeværdig læringspraksis for unge jævnaldrende på tværs af mindretals- og flertals-miljøer. Ved at gøre Empowerment, social kapital og aktivt medborgerskab til nøglebegreber i den fælles læringsproces skaber vi også en ny og ressourcebaseret ramme for unges gensidige integrationsproces:

Som en introduktion til den konceptuelle tilgang og ramme for de videregående ung-til-ung-læringsaktiviteter har vi udarbejdet 4 hæfter, der kort illustrerer, hvordan vi opfatter projektets nøglebegreber, og hvordan vi kan omsætte dem til praktiske ung-til-ung-baserede læringssituationer. Hvert hæfte forsynes med henvisninger til relevant litteratur og andre anvendte links. **SUPEER HÆFTESAMLING OM BEGREBER OG METODER** omfatter:

- HÆFTE 1:** Ung-til-ung-læring i ungdomsarbejde og integration
- HÆFTE 2:** Empowerment af ung-til-ung-læring og integration
- HÆFTE 3:** Social kapital i ung-til-ung-læring og integration
- HÆFTE 4:** Medborgerskab i ung-til-ung-læring og integration

“Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatternes synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger.”

1. INTRODUKTION

Empowerment (på engelsk 'empowerment') er et centralt koncept i SUPEER-projektet, fordi vi styrker de unges evne til at opnå forbedrede vilkår i integrationsprocessen og i deres hverdag. Projektets mål er at udvikle tværkulturel Empowerment mellem de unge i majoritets- og minoritetskulturen. For de unge i minoritetsgruppen tilstræber vi, at de opnår øget selvtillid og forbedrer deres evner til at nå deres potentiale. Formålet er at udvikle en social gruppe af unge med en ung-til-ung-tilgang, hvor alle jævnaldrende kan bidrage med deres kompetencer og viden i processen med at øge summen af individuelle styrker, kapaciteter og potentialer.

2. HVORDAN FORTOLKER VI BEGREBET EMPOWERMENT?

Oxford English Dictionary definerer "empowerment" som "the action of empowering; the state of being empowered", og det blev først brugt i denne form i 1849. Men verbet "empower" ("styrke"), hvorfra dette navneord er afledt, blev først tydelig i det engelske sprog omkring 200 år før. Ordet "empower" er af fransk og latinsk variation bestående af præpositionen "em" og navneord "power" ("magt"). "Em" kommer sandsynligvis fra den gamle franske for "en". De var på én gang udskiftelige ord, der betyder "i".

Der er fare for, at betydningen af magten i de hundreder af år, som bemyndigelsen er blevet anvendt, er blevet overbelastet. I dag er der et konstant behov for at huske, at Empowerment ikke er at "give sig selv magt", men er en proces, hvorved sidstnævnte er kun skænket til en ende eller til et formål.

Udtrykket Empowerment henviser til foranstaltninger, der har til formål at øge graden af autonomi og selvbestemmelse hos mennesker og samfund, således at de kan repræsentere deres interesser på en ansvarlig og selvdefineret måde, der handler på deres egen myndighed. Det er processen med at blive stærkere og mere selvsikker, især i at kontrollere ens liv og hævde ens rettigheder.

Empowerment som handling refererer både til processen med selv-Empowerment og til professionel støtte af mennesker, som sætter dem i stand til at overvinde deres følelse af magtesløshed og manglende indflydelse, og til at anerkende og bruge deres ressourcer.

Empowerment: Enkeltpersoners, grupper og/eller samfundenes evne til at tage

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

kontrol over deres forhold, udøve magt og nå deres egne mål, og den proces, hvorved de enkeltvis og kollektivt er i stand til at hjælpe sig selv og andre med at maksimere kvaliteten af deres liv. (Adams, 2008).

Nøgledimensioner af vigtig Empowerment af unge:

- (1) et indbydende, sikkert miljø
- (2) meningsfuld deltagelse og engagement
- (3) ligelig fordeling af magten mellem unge og voksne
- (4) engagement i kritiske overvejelser om interpersonelle og sociopolitiske processer
- (5) deltagelse i sociopolitiske processer, som påvirker ændringer, og
- (6) integreret Empowerment af den enkelte og på fællesskabsniveau.

Med hensyn til Empowerment af mindretals-/sårbare grupper medfører tilhørsforhold til et mindretal automatisk magtesløshed i et land, der ledes af et flertal. Love, regler og holdninger afspejler oftest dem i magtpositioner og handler mod dem, der afviger fra normen. Empowerment opstår derfor som et fælles tema i litteraturen, der dækker mindretalsgruppers liv i områder som race, seksualitet, handicap og alder. Der er en antagelse her, at de undertrykte på en eller anden måde er "drevet" til at rette de uretfærdigheder, som de har lidt. West (1990) tilskriver dette til det faktum, at når en mere autentisk identitet er blevet identificeret, "den eksisterende kultur er et sted for frustration og lavt selvværd for dem". Den vrede og bitterhed, de føler over for denne omgivende kultur, driver dem til at være proaktive i deres kamp for ligestilling.

Man kan generelt have tre forskellige tilgange til Empowerment: en neoliberal, en socialliberal og en social kritisk transformativ tilgang. Den sidstnævnte tilgang - udover at styrke den enkeltes evner – indeholder også et ønske om at opnå mere fundamentale ændringer i samfundets politiske miljø.

Hvordan kan vi gøre det i SUPEER? Vi kan sprede information og viden om resultaterne af projektets tilgang, processer og resultater.

Empowermentsprocessen går i to retninger - lodret og vandret. Den vertikale Empowerment vedrører Empowerment af grupperne og de lokale myndigheder gennem politikker på lokalt og statsligt plan. Horisontal Empowerment vedrører Empowerment af stærke netværk mellem aktører på samme niveau (Andersen og Larsen, 2016, s. 587). I vores projekt adresserer vi begge dimensioner.

Empowerment er blevet en almen betegnelse (i Danmark) i situationer, hvor folk får værktøjer til at kunne hjælpe dem til at blive en autonom borger, der kan træffe frie valg. Vi kan dog stille spørgsmålstejn ved, om vi ikke forventer, at de træffer de "rigtige valg" i henhold til den fælles forventning (Andersen, s. 147). Den neoliberale tænkning sætter ikke folk fri fra de undertrykkende strukturelle betingelser, men har

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

tendens til at få individet til at tilpasse sig den førende struktur i samfundet. Pointen er, at i den neoliberale tilgang ligger ansvaret udelukkende hos individet, fordi individet skal tage ansvar for egen livssituation. Tilgangen tager ikke hensyn til indflydelsen fra den politiske og økonomiske diskurs, der har ført til velfærdsstaten (Andersen, s. 148). I SUPEER er formålet at bygge videre på alle de kapaciteter, som deltagerne bidrager med, og som både individet og grupper drager fordel af gennem IO3-arbejdet.

Empowerment er uløseligt forbundet med **uddannelse**. Uddannelse er ikke kun en afgørende del af alle programmer om Empowerment, men uddannelse er styrkende i sig selv. For eksempel for analfabeter, der er nødt til at tilpasse sig et andet sprog, er uddannelse afgørende for dem til at udvikle en følelse af selvværd og Empowerment. I den pædagogiske litteratur beskrives ofte de materielle og symbolske begreber, som udtrykket "Empowerment" er indbegrebet af. Idéen er, at Empowerment både kan henvise til en materiel form for forandring på det individuelle plan og en mere symbolsk form for forandring på det samfundsmæssige plan. Dette tilskynder uddannelsesmæssige teoretikere til at spørge, hvem uddannelse i virkeligheden styrker - enkeltpersoner eller grupper? Griffin (1992).

Uddannelse hjælper også dem, der er medlemmer af en minoritetsgruppe. Dette gælder især for dem, der er indvandrere eller et andetsprogs-mindretal i et bestemt land. I denne situation er der en kamp for at opretholde en følelse af sig selv, samtidig med at man accepterer, at normer, moral og sprog i det regerende land skal anerkendes. Bullivant (1995) drøftede dette dilemma med hensyn til indvandrere i Australien. Han taler om kraften i uddannelsessystemet til at gengive interesserne for den herskende eller dominerende klasse og behovet for uddannelse til at bevæge sig væk fra denne "magt over" mod en Empowerment af alle skolebørn. Han baserer sine konklusioner på en undersøgelse af udviklingen i Australien af sprog- og kulturprogrammer, der har til formål at styrke kulturelle mindretal. Han forklarer, at før 1973 forventes indvandrere at opgive deres egen baggrund, kultur og sprog og være i overensstemmelse med flertallet. I årenes løb har dette ændret sig, forklarer han, gennem forskellige stadier af multikulturel involvering til i dag. Vægten er nu gået væk fra ønsket om at indarbejde mindretal i behovet for at fremme forskelle og diversitet for at forblive økonomisk konkurrencedygtig.

Empowerment og politik: Politisk litteratur synes at beskrive udtrykket "Empowerment" på tre forskellige niveauer. Empowerment er beskrevet på nationalt plan som følge af en revolution, hvor nye ledere har til formål at reducere ulighed; på lokalt plan gennem Empowerment af formidlende organer, der giver mulighed for tættere forbindelser med de enkelte samfund; og på et personligt plan som følge af

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

forbrugerrevolutionen og fødslen af forbrugerisme.

“Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger.”

3. HVORFOR ER EMPOWERMENT ET CENTRALT BEGREB FOR UNGDOMSARBEJDE OG INTEGRATION?

For at fastholde projektets mål er Empowerment et af kernepunkterne, men samtidig forbindes det med de andre kernebegreber for dette projekt: ung-til-ung-læring, social kapital, aktivt medborgerskab og integration. Spørgsmålet er, hvordan man skaber ændringer og bæredygtige effekter. Gennem projektet tilskynder vi til opbygning og deling af viden om demokrati, kultur, uddannelse, historie, lige rettigheder mellem kønnene, samfund og befolkningsgrupper. Vi fokuserer på at lave events, hvor jævnaldrende i projektet kan uddannes i planlægning og facilitering af events i gruppen såvel som i lokalsamfundet.

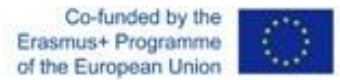
Det er vigtigt at gøre gruppen til et trygt sted for deltagerne ved at styrke relationerne mellem dem. Dette kan opnås ved at skabe mindre grupper for at styrke kontakten og følelsen af tilhørsforhold. På lang sigt er formålet, at følelsen af Empowerment og tilhørsforhold i en mindre gruppe kan overføres til lokalsamfundet, deres arbejde, uddannelse osv., og få dem til at se sig selv som et værdigt medlem af deres nye land. Det handler om at blive styrket til at skabe et meningsfuldt liv.

I forholdet til jævnaldrende fra det unge flertal kan jævnaldrende fra det unge mindretal få adgang til flertalssamfundet. De jævnaldrende fra flertallet kan skabe en bro til samfundet, men har brug for at have lov til at gøre det, samt jævnaldrende fra mindretallet skal have lov til at drage fordel af forholdet.

Styrken i at blive betragtet som ligesindede unge mennesker på deres egne vilkår og gøre ting, som unge mennesker gør. Den vigtige effekt af dette forhold er at finde venner, være i stand til at stille spørgsmål, få forklaringer, være nysgerrig, få følelsen af at tilhøre i samfundet.

Inden for rammerne af SUPEER-projektet er det vigtigt at erkende, at udtrykket Empowerment vil have forskellige betydninger og værdier for hver enkelt deltager, og at hver person vil finde forskellige måder i projektet, hvor de kan få noget ud af det. Det er derfor vigtigt at undersøge den interkulturelle forbindelse mellem hver person, fordi det igen vil variere fra person til person. Det kan også være umagen værd at udforske og definere, hvad der menes med tværkulturel Empowerment for projektet, og hvordan hver af disse bindende elementer kan sammenflettes og samles på en meningsfuld og målbevidst måde, som de unge kan forme, tage ejerskab af og helt sikkert udrette.

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

1. HVORDAN BRUGER VI EMPOWERMENT I SUPEER-UNGDOMSPROGRAMMERNE?

Integration og Empowerment er processer, hvor man har brug for det rette miljø til at forbedre. Det er vigtigt at føle sig godt tilpas i et trygt miljø, hvor man kan udvikle sig, tage nye skridt og vokse sig stærkere. Deltagernes beslutning om at sige ja til at møde en lokal ung fra et majoritetsmiljø kan være en udfordring, selvom de samtidig ønsker at gøre det. Men det er vigtigt, at det er deres eget valg, og de gør det frivilligt. Empowermentsprocessen kan ske i en periode på måneder eller i løbet af et par dage afhængigt af enkeltpersoner og deres situation. Målet er at plante et frø af forandring. Fokus er på, hvordan det påvirker de unge i en positiv retning. Nedenstående øvelse kan bruges i SUPEER-projektet.

Hvordan man kan blive styrket - en refleksionsøvelse:

Øvelsen kan bruges på et individuelt niveau og i et gruppeniveau af forskellige størrelser.

Facilitator: Skab et trygt rum i aktiviteterne, og vær tilgængelig under hele processen i tilfælde af spørgsmål og tvivl.

Første møde:

- Forventninger: Hvad forventer du af at være i en ung-til-ung-relation? Hvorfor vil du være i en ung-til-ung-relation? Hvorfor vil du have en ven fra lokalsamfundet? Har du nogle tvivl og bekymringer?
- Kompetencer og færdigheder: Hvad er du god til? Hvad kan du lide at lave? Dine evner?
- Værdier: Hvilke værdier er vigtige for dig, og hvordan kommer de til udtryk i praksis?
- Styrke/evner: Hvad er 'styrke' for dig? Hvad kan du godt lide at lave, hvad er du dygtig til?
- Mål: Resultat: Hvad vil du gerne have ud af det? Hvad vil du gerne opnå? (Sprogfærdigheder f.eks.)

Under møder/processen:

- Vær opmærksom på egne færdigheder, kompetencer og styrker.
- Støtte i tvivl og misforståelser.

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatternes synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

Sidste møde:

- Forventninger: Hvad har jeg opnået? Hvad er jeg i stand til at gøre/klare, at jeg ikke ville have gjort før møderne?
- Kompetencer og færdigheder: Ændringer? Forbedringer? Status quo?
- Værdier: Refleksion af værdier, der anvendes i SUPEER og ung-til-ung-relation

De følgende to eksempler fra CLAVIS viser den transformative virkning på mindretallet, når de inviteres ind i det omgivende samfund, gennem et sikkert rum, hvor de kan udvikle sig.

Efter en 5-dages tur fortæller en elev (21-årig kvinde fra Syrien):

"Det var den mest fantastiske tur, jeg nogensinde har været på. Vi snakkede meget og tilbragte meget tid sammen. Jeg prøvede at tale med mange af folkene på landbrugsskolen, hvor vi boede, på ungdomskulturhuset og til mad-workshoppen, hvor jeg blev venner med hende, der arrangerede det. Det bedste af det hele var, at vi var sammen som en stor familie, studerende og lærere. Vi var sammen alle de studerende både drenge og piger, og jeg er ikke genert længere. Efter denne tur tør jeg tale med andre, og jeg er ikke længere bange for at sige tingene forkert. Hvornår skal vi afsted igen? "

Hendes udtalelse viser, hvordan hun gennem fælles aktiviteter fik selvværd og følelsen af at høre til. Når hun følte sig tryk, turde hun at bryde gennem hendes generthed og hendes manglende tro på hendes egne evner.

Et andet eksempel er en workshop i et kunstprojekt, hvor de også mødte borgmesteren for unge mennesker i Aarhus. En 17-årig dreng fra Irak beskrev det på denne måde:

"Vi lavede gipsmodeller af vores hænder, som viste, at selvom vi er forskellige, er vi stærke, når vi holder sammen. Og vi mødte en ung mand, der var borgmester for unge i Århus. Hans familie kom fra Palæstina, og han sagde til os: "Giv ikke op."."

CLAVIS havde også et pilotprojekt med bl.a. mad-arrangement for mentor og mentees i et ung-til-ung-netværk, hvor man lavede aftensmad sammen inkl. planlægning, organisering og samarbejde. Mentorer og mentees havde samtaler om, hvordan uddannelsessystemet fungerer i Danmark i forhold til deres hjemland, planer for

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

fremtiden, iført religiøs beklædning (tørklæde), og hvad man spiser i forskellige kulturer og religioner. Nogle mentees dukkede op, selvom deres mentor ikke deltog. Det blev til samtaler med nysgerrighed, at være åbensindet og gøre plads til hinanden.

Når vi taler om Empowerment, er det vigtigt at have i tankerne, at de unge i minoritetsgruppen har kompetencer til at håndtere mange udfordringer, uanset om de er uledsagede mindreårige, indvandrere eller andengenerations-indvandrere. De har alle forskellige måder at håndtere det på - måske ikke de måder, samfundet definerer som rigtige eller strategier, der vil sætte dem i stand til at klare for eksempel uddannelsessystemet. Nogle af strategierne kan ikke direkte overføres til for eksempel uddannelsessystemet, men det kunne være en mulighed for at fokusere på disse færdigheder og kompetencer med henblik på at udvikle fremtidige fordele (Katznelson, s. 81).

2. Konklusion

Empowerment er et centralt begreb for alle unge med forskellige baggrunde, fra forskellige kulturer og med forskellige færdigheder og kompetencer som et redskab i ung-til-ung-læringen samt at være en aktiv borger i det samfund, de lever i. På grund af projektet og øvelserne vil jævnaldrende være i stand til at tænke over deres personlige Empowermentsproces. I processen får de mulighed for at få en stemme, deltage i diskussioner og have lettere ved at navigere i hverdagen. Denne proces forbedrer deres levevilkår og selvværd samt gør det muligt at virkeliggøre deres håb på den bedst mulige måde.

I tillæg til ovenstående overvejelser skal vi også tænke på måder at gøre miljøet et trykt sted, hvor deltagerne kan udvikle sig sideløbende med ung-til-ung-læringen.

De næste skridt vil blive udforsket i efterfølgende SUPEER-program.

Begrebet Empowerment er grundlæggende for SUPEER-projektet, læring blandt ligeværdige og styrke de unge i samfundet, for det gavner alle.

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

3. LINKS OG LITTERATUR

Andersen, J. and Larsen, J.E., (2016): Empowerment. In: H.I. Møller & J.E. Larsen (ed.). *Social politik*. 4. udgave. København. Hans Reitzels Forlag.

Andersen, S.A., (2016): Socialpolitik set i empowermentperspektivet. In: M, Goli and B. Greve (ed.): *Integration -Dynamikker og drivkræfter*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Bullivant, B.M. (1995) "Ideological influences on linguistic and cultural empowerment: an Australian example" in Tollefson, J.W. [Ed.] *Power and Inequality in Language Education*. Cambridge University Press: New York.

Griffin, C. (1992) "Absorbing experiential learning" in Mulligan, J. & Griffin, C. [Eds.] *Empowerment Through Experiential Learning: Explorations of Good Practice*. Kogan Page: London.

Bookman, A. & Morgen, S. [Eds.] (1988) *Women and The Politics of Empowerment*. Temple University Press: Philadelphia.

Katznelson, N. (2005) "De skal selv finde ud af det og det er der mange der ikke magte" – om udsatte unge i en individualiseret tid. In Plant, P. (ed.) *Vejbred -en antologi om vejledning*. Danmarks Pædagogiske Universitet, Denmark.

West, D. (1990) *Authenticity and Empowerment: A Theory of Liberation*. Harvester Wheatsheaf: Hemel Hempstead.

Lukes, S. (1986) [Ed.] *Power*. Blackwell: Oxford.

Adams, Robert. *Empowerment, participation and social work*. New York: Palgrave Macmillan, 2008

<https://www.who.int/healthpromotion/conferences/7qchp/track1/en/>

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02673843.2016.1209120>

<https://www.leksikon.org/art.php?n=5018>

Andersen, John m.fl: *Empowerment i storbyens rum*, Hans Reitzels Forlag, København (2003)

"Europa-Kommissionens støtte til udarbejdelsen af denne publikation er ikke udtryk for støtte af indholdet, som kun afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke drages til ansvar for enhver brug, der måtte blive gjort af de deri indeholdte oplysninger."

Partners

Coordinator

CLAVIS / Denmark
Pernille Sederberg
pese@clavis.org

www.clavis.org

uniT – Arts Association at the Karl-Franzens University of Graz / Austria

Ludwig Zeier
ludwig.zeier@chello.at

www.uni-t.org

iberika / Germany
Jessica Borniger
jborniger@iberika.de
Idoia Martínez
idoia@iberika.de

www.iberika.de

CESIE / Italy
Giulia Siino
giulia.siino@cesie.org

cesie.org

MAD for Europe / Spain
Gregorio Garcia-Solans Molina
grego@madforeurope.org

www.madforeurope.org

EQuIP / UK
Junaid Hussain – Chief Executive
junaid@equipequality.org.uk

equipequality.org.uk

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.